

VU Research Portal

In Jakarta ligt nog een grens

Steijlen, G.I.J.

2018

document license
Unspecified

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Steijlen, G. I. J. (null). (2018). In Jakarta ligt nog een grens., Moluks Historisch Museum.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

In Jakarta ligt nog een grens

Column van Fridus Steijlen

Op weg naar het Kongres Kebudayaan Maluku 2018 in Dobo op Aru in Zuidoost-Molukken, dat plaatsvindt van 6 tot 9 november, ga ik een paar dagen naar Jakarta. Om met wat mensen te praten, bijvoorbeeld een van de mensen die ik al eerder ontmoette, tante Mans Muskita. Zij is de dochter van de eerste gouverneur van de Molukken, Johannes Latuharhary, en is een spin in een Moluks web met haar uitgebreide netwerk. Zij moet, zo denk ik, veel kunnen vertellen over de relatie tussen Molukkers in Nederland en de Molukken. Eerder interviewde ik ook haar echtgenoot Joost Muskita die als officier van de TNI (het Indonesische leger) in 1950 de aanval op de RMS leidde.

Tante Mans heeft een lange staat van dienst, wist ik dus uit eerder onderzoek. In de jaren zeventig bracht ze de Molukse cultuur op het wereldtoneel door met een muzikaal Moluks gezelschap 'Andarinjo' de wereld rond te reizen. Allemaal topmuzikanten, voornamelijk uit Jakarta maar met Molukse roots. In Nederland mochten ze van de Indonesische ambassade maar één dag optreden omdat de ambassade bang was voor rellen door RMS-aanhangers.

In de jaren tachtig waren het ook tante Mans en haar echtgenoot oom Joost Muskita die Molukse jongeren die op werkervaringsreis naar Indonesië gingen, thuis ontvingen om ze over de Molukken te vertellen. En ik kan me herinneren dat ik in de tijd van de kerusuhan de naam van tante Mans meerdere keren had gehoord in verband met hulp richting de Molukken en pogingen vredesbesprekingen op gang te brengen. Mijn beeld van haar was dat zij intensief betrokken moest zijn met de mensen op de Molukken zelf. Meedoen maar dan op lange afstand.

En ja, tante Mans was nog steeds betrokken en probeerde daar waar kon vooral op cultureel gebied te ondersteunen. "Maar", vertelde ze, "Je moet het wel overwogen doen. Want ze zien ons in Jakarta eigenlijk als Molukkers in het buitenland."

"In het buitenland? In het buitenland in Jakarta?" dacht ik. Vanuit Nederland gezien denk je al snel dat Molukkers, waar ze ook in Indonesië wonen, zich vanzelfsprekend ook betrokken voelen bij de Molukkers op de Molukken. Uiteraard kon ik me wel voorstellen dat men vanuit de Molukken de Molukkers elders in Indonesië als minder dichtbij zou bekijken, maar buitenland? Een Twentenaar in Amsterdam zou bij wijze van spreken dan ook geëmigreerd zijn?

Maar het klopte, van dat buitenland. Ik vroeg mijn andere Molukse gesprekspartners in Jakarta naar hun ervaringen. Pak Luhu, die ooit in 1945 betrokken was bij de gevechten tegen de Nederlanders in Surabaya, beaamde het. Molukkers op Java waren ook in diaspora en woonden in een soort buitenland. En ook Indi, een studente aan de Universitas

Indonesia, die haar proefschrift wil schrijven over een Moluks thema, bevestigde haar 'buitenlanderschap' in Jakarta. Zij was op haar zeventiende met haar gezin naar Jakarta vertrokken. Toen ze in 2015 weer eens terugging naar Maluku, ondervond ze een soort cultuurschok. Ze schrok van de directheid en hardheid waarmee kinderen met elkaar omgaan en met elkaar spraken. Zo was zij als kind dus ook geweest, bedacht ze zich. Jakarta had haar vermoedelijk veranderd. Leven in een andere wereld beïnvloedt je.

*Oriëntatiereis, vertrek vanaf Vliegveld Cengkareng, Jakarta, 1978
(MHM/coll. M. Palyama)*

Ik moest terugdenken aan vrienden van me die in de jaren zeventig en tachtig – na een bezoek aan tante Mans en oom Joost – door waren gereisd naar de Molukken. Veel van hen ervoeren toen ook een cultuurschok. De Molukken waren toch wat anders dan Nederland. Het bezoek aan Jakarta en de Muskita's was bedoeld als een soort voorbereiding en overgang op de Molukken. Een beetje over grenzen heen stappen.

De jaren tachtig liggen nu toch al enkele decennia achter ons, de Molukken en heel Indonesië zijn veranderd. Er is sprake van globalisering en culturele uitwisseling. Maar schijnbaar ligt er nog steeds een extra grens in Jakarta, ook voor Molukkers die eerder op de Molukken woonden. Een interessant gegeven, zeker omdat er voldoende Molukkers zijn die zich buiten de Molukken – zoals in Surabaya, Kupang en Jakarta –

mengen in politieke campagnes op de Molukken zelf. Een interessant thema om daar in Maluku eens te bespreken.